

Milan Špehar – Ana Salopek

KRŠĆANSTVO U DJELIMA IVANE BRLIĆ MAŽURANIĆ

Prof. dr. sc. Milan ŠPEHAR

KBF – Zagreb, Teologija u Rijeci

Ana SALOPEK, mag. theol.

KBF – Zagreb, Teologija u Rijeci

Pregledni članak

UDK: 2[22+243+248+249+299.18]:

[82.342/344]821.163.42 BRLIĆ – MAŽURANIĆ, Ivana

[0.000.282](093.3)

Primljeno: 1. veljače 2015.

Čovjek je po svojoj naravi religiozno biće. Svoj doživljaj religioznosti on želi izraziti na različite načine. Bajka je također jedan od načina kako izraziti ono duboko religijsko i religiozno iskustvo. Ona može rabiti razne mitove, legende, vjerovanja naroda u kojemu niče. Svi su oni u službi umjetnosti, kulture i odgoja. I onoga religioznoga odgoja. Također i danas, u vrijeme interneta i svih drugih tehnika i tehničkih pomagala, bajka je neizostavno pomagalo za religiozni i moralni odgoj čovjeka.

Ivana Brlić-Mažuranić, genij bajke i pripovijesti, pokušala je preko te vrste poučiti, bilo svoju bilo drugu djecu, u vjeri i u dobru, u kršćanskoj vjeri koja je bila dio njena života i u kršćanskim idealima koji su u mnogočemu iskustvo svakog čovjeka. Svoju duboku vjeru, moralna i vjerska načela koja je slijedila u svome životu, prenijela je i u svoje bajke tako da one, osim umjetničke vrijednosti, imaju i velik značaj u odgojno-moralnom smislu. Cilj je ovim radom prikazati što je Ivana crpila iz kršćanstva, kako je to razumjela i pretočila u svoja djela.

Ključne riječi: Ivana Brlić-Mažuranić, slavenska mitologija, *Priče iz davnine*, kršćanstvo, kršćanska duhovnost, Sv. pismo.

* * *

Uvod – Kršćanski temelji u Ivaninoj osobi

Prvi Ivanini dnevnički zapisi svjedoče o ranoj spoznaji temeljnih životnih istina. „Njena etika formirana je još u najranijem djetinjstvu, pod utjecajem Ivana Mažuranića, a to je etika humanosti i vjerovanja u dobro koje prevladava u čovjeku.“¹ Stoga su upravo njeni dnevnički zapisi i autobiografija najbolji početak za dolazak do kršćanskih motiva u njenim djelima.

U svojoj *Autobiografiji*, pišući o svome djedu koji je bio jedan od njenih najvećih moralnih primjera, zapisala je: „Kad sam poslije u svom razvoju došla do toga da s razumijevanjem i razmišljanjem čitam evanđelje, našla sam u mojoj duši tlo uzorano, pripravno, plodno i žedno da primi i da se sa svojim silama povede za visokim zahtjevima evanđelja i nigdje me visina tih zahtjeva presenetila nije.“² Odgoj koji je Ivana primala u svome domu bio je u istančanom kršćanskom duhu i od najranijih dana ona gaji neizmjernu ljubav prema svome Stvoritelju i njemu se svakodnevno utječe. Iz molitava koje je Ivana zapisivala u dnevnik vidljiva je njena vjera i ogromno pouzdanje u Božju providnost.

U jednoj od zapisanih molitava moli za roditelje: “A za oca, majku? Za njih, Bože, moram ti se tako, tako zahvaliti! Tako dobri i puni ljubavi. No hoćeš li me uslišiti? Daj dodaj i toj sreći nešto još, daj im moć da moje katkada, možda uvijek, lude misli, no koje su meni tako mile, razumiju, daj da im se... ne smiju. Ne, uistinu, Oče, to tako boli, boli.“³ Moli za pouzdanje u providnost i prihvaćanje volje Njegove kao svoje volje: „Uvečer neka sve moje molbe i želje k Tebi priđu, i tužbe protiv sebe a i drugih. Jer i to još moram naučiti, sve što se zbiva dobrim nalaziti i mirno uzeti. Za sada još (što mislim, manji je grijeh reći, no prešutjeti, kad i onako sve znaš) ma koliko toga nije pravo i ne čini mi se dobro!“⁴

1 Miroslav ŠICEL, *Književno djelo Ivane Brlić-Mažuranić*, u: Dubravko JELČIĆ – Joža SKOK – Petar ŠEGEDIN – Miroslav ŠICEL – Miroslav VAUPOTIĆ (ur.), *Zbornik radova o Ivani Brlić-Mažuranić*, Mladost, Zagreb, 1970., str. 18.

2 Ivana BRLIĆ-MAŽURANIĆ, *Autobiografija*, u: ISTI, *Izabrana djela*, Matica hrvatska, Zagreb, 1997., str. 293.

3 Ivana BRLIĆ-MAŽURANIĆ, *Dobro jutro, svijete! Dnevnički zapisi 1888. – 1891.*, Mala zvona, Zagreb, 2010., str. 74.

4 *Isto*, str. 84.

Njeni su dnevnički zapisi svojevrsne ispovijedi, ispiti savjesti Bogu i sebi, traženje smisla egzistencije, a sve u duhu i smislu Božjih zapovijedi. Utjecala se anđeoskom okrilju kada ju je život stavljao na kušnju, pa je nekako i sasvim objašnjivo da se jedno od njenih prvih djela zove *Angelus*.⁵ “Anđeo će u Ivaninom pripovijedanju postati sveprisutan lik, vidljiv ili skriven u nekom drugačijem obličju, ali uvijek na pomoć dobrima u nevolji.”⁶ Njen je život ispunjen ljubavlju, milosrdnim davanjem i neiscrpnim suosjećanjem. U djelu *Knjiga o omladini* pronalazimo kratku crticu pod nazivom *Prva ispovijed*, gdje malena djevojčica razgovara s majkom o svojoj prvoj ispovijedi i pita majku: „Što zapravo hoće taj molitvenik? Što on pita?”⁷ Majka joj odgovara: „Prvo ispitivanje savjesti!”⁸ Savjest, moralno ponašanje i vjera Ivani je od velike važnosti.

Životni je stav Ivane kršćanski. Taj stav utkala je i u svoja djela, što je sasvim razumljivo jer je prvenstveno pisala za svoju djecu kojima je, naravno, htjela ugraditi vrijednosti do kojih joj je stalo. Njena djela govore o dubokim, istinskim moralnim vrijednostima koje su utemeljene na biblijskoj istini o dobroti i ljubavi prema bližnjemu, poniznosti, skromnosti, grijehu, spoznaji, kajanju i opraštanju.

„Nositelji ideje dobra u njenim djelima, kao i u klasičnim bajkama su djeca, najmlađi sin ili kćer, siromasi, poniženi i ismijavani, koji se ne osvećuju, nego opraštaju, koji su umorni od dobrih djela, snažni vjerom u ljubav prema bližnjemu.”⁹

I u Starom i u Novom zavjetu vidimo kako Bog bira upravo nejake, nemoćne, slabe i siromašne da ponesu teret, da proslave u svijetu njegovu ljubav: starac Abraham, mucavac Mojsije, dječak David, djevojka iz Nazareta Marija, svi Isusovi učenici.

5 Angelus, anđeo, duhovno je biće uvijek spremno na glasičku ili bilo koju drugu službu Bogu. On obično posreduje između Boga i ljudi ili se javlja kao pratitelj i zaštitnik, posebice malenih.

6 Jasna AŽMAN, *Kršćanski motivi u djelu Ivane Brlić-Mažuranić*; u: Ana PINTARIĆ (ur.), *Zlatni danci 5. Kršćanstvo i dječja književnost*, Filozofski fakultet, Osijek, 2004., str. 96.

7 Ivana BRLIĆ-MAŽURANIĆ, *Knjiga o omladini*, Večernji list, Zagreb, 2007., str. 76.

8 *Isto*, str. 76.

9 Ana PINTARIĆ, *Umjetničke bajke – teorija, pregled i interpretacija*, Filozofski fakultet, Osijek, 2008., str. 34.

„Sve su priče Ivane Brlić-Mažuranić izrasle iz etički čvrsto izgrađenog osjećaja svijeta. Sve ih proniče čuvstvo dobrote, čuvstvo samilosti prema slabijima i siromašnjima, vjera u pobjedu dobra, i vjera, da nad svim čovječjim nastojanjima i činima bdi providnost, koja unatoč zapletima i teškoćama sve privodi konačnom i pravednom rješenju.“¹⁰ Etičke i moralne karakteristike njenih likova sasvim su razumljive kada se uzme u obzir njen odgoj i život u kršćanskom duhu, što je ona jasno naglasila u svojim dnevničkim zapisima. Ivana, dakle, nije apologet koji „dokazuje“ Božje postojanje. Ona je okružena kršćanskim svijetom te živi i diše u njemu. Etičko i moralno življenje i ponašanje trebaju biti upravo dokaz kršćanskoga vjerovanja.

Ana Pintarić kaže da su „Ivanine bajke zasnovane na slavenskoj mitologiji o mnogoboštvu, a tematiziranje se kršćanskog pogleda nazire u isticanju dobrote, duhovnog siromaštva, poniznosti, i u govoru likova“.¹¹ *Priče* su prožete kršćanstvom, mitologija u njima, odnosno nazivi posuđeni iz slavenske mitologije, stavljena je u službu kršćanstva. A svaka poruka koja proizlazi iz njih zapravo proizlazi iz Ivanina cjelokupnog životnog svjetonazora. Razni teoretičari književnosti slažu se oko istoga, da je „Priče iz davnine moguće podijeliti na dva dijela, odnosno na priče iz drevnog slavenskog poganskog razdoblja i priče iz slavenskog kršćanskog razdoblja“.¹² U drugu bi skupinu, prema tome, spadale priče *Šuma Striborova*, *Regoč* i *Bratac Jaglenac i sestrice Rutvica*, a ostale priče u prvu skupinu jer se u njima ne spominje riječ „Bog“ ili „Božji“. Točno je da se u tim pričama ne spominju navedene riječi ili bilo kakav oblik zazivanja Božje pomoći, no sama radnja, postupci likova, tijek priče govore nam drugačije. Stjepan Hranjec kaže da su „sve priče natopljene kršćanskim duhom, posrijedi je samo njegova transparentnost, odnosno: nisu samo one 'kršćanske' u kojima se eksplicitno spominje Bog“.¹³

10 Duško CAR, *Kraljicu je boljela glava od samog kraljevanja. Romani Ivane Brlić-Mažuranić*; u: D. JELČIĆ (ur.), *nav. dj.*, str. 51.

11 Ana PINTARIĆ, *U svjetlu interpretacije: roman Striborovim stazama*, Laus, Split, 1997., str. 72.

12 Usp. Stjepan HRANJEC, *Kršćanska izvorišta dječje književnost*, Alfa, Zagreb, 2003., str. 63.

13 *Isto*, str. 64.

Kao primjer navedimo priču *Kako je Potjeh tražio istinu*. Ona pripada prvoj skupini priča, odnosno u priče iz drevnog slavenskog poganskog razdoblja. U njoj se ne spominje izravno riječ „Bog“ ni bilo kakvi kršćanski znakovi, no kada se bolje pogleda i promisli, nailazimo na mnogo kršćanske simbolike, ponajprije u ponašanju likova. Autorica stavlja naglasak na ljubav, pravednost, poštenje i istinu. Potjeh je toliko opsjednut traženjem istine da je zaboravio na ljubav. Djed Vjest je onaj koji je pravedan i pošten. Marun i Ljutiša bivaju zavedeni lažnim obećanjima bjesova koji služe zlim silama. Lik boga Svarožića sasvim jasno možemo povezati s Isusom. U ostalim pričama koje pripadaju vremenu poganskog slavenskog razdoblja nailazimo na sličnu situaciju, veza s kršćanstvom nigdje nije istaknuta, ali je nakon pomnijeg čitanja teksta vidljiva.

U vrijeme kad Ivana piše svoja najbolja djela, nije više mlada. Ona iza sebe ima bogato životno iskustvo i samo s tim iskustvom može opisivati bolji, ljepši, humaniji život. To je svijet gdje se i bitna ljudska dilema dobra i zla ne postavlja u svojim stvarnim pojavama i konkretnim oblicima nego na višoj, duhovnoj razini, na „nekom nedefiniranom razmeđu između apstrakcije i realnosti“.¹⁴ „Cijeli njen etički kodeks“, kako kaže Dubravko Jelčić, „koji uključuje ljubav i pravednost, hrabrost i čestitost, milosrđe i krotkost, ponos i u svom siromaštvu te vjeru u sebe, počiva na jednom načelu i iz njega proizlazi – to je načelo dužnosti.“¹⁵ Načelo dužnosti proizlazi iz ljubavi, iz čežnje za Bogom. „Čežnja za Bogom upisana je čovjeku u srce, jer je od Boga i za Boga stvoren. Bog nikada ne prestaje čovjeka privlačiti sebi. Samo će u Bogu čovjek pronaći istinu i blaženstvo, za čime neprestano traga.“¹⁶

„Mir u duši“

Ivana je u svome predavanju *Mir u duši* govorila o dužnosti srca iznoseći misao da je osjećaj dužnosti i ustrajanje u njoj, ne-

14 Dubravko JELČIĆ, *Etičke i estetičke dimenzije u djelu Ivane Brlić-Mažuranić*, u: D. JELČIĆ (ur.), *nav. dj.*, str. 113.

15 *Isto*, str. 114.

16 *Katekizam Katoličke Crkve*, Hrvatska biskupska konferencija – Glas Koncila, Zagreb, 1994., br. 27.

mogućnost da se izbjegne ili napusti te smirenost koja nastupa uvijek kada se svim svojim bićem posveti nekom cilju, zalog duševnog mira koji nam omogućava živjeti bez straha, bez strepnje, bez duševnog nemira. U spomenutom predavanju pita se kako postići mir u duši. „Pritom polazi od tri glasovite Isusove riječi: 'Mir s vama', riječi koje je uskrsli Spasitelj uputio svojim apostolima, ali koje – kao uostalom i druge Isusove riječi – uklapaju sva nastojanja i konačni cilj svih napora čovječanstva.“¹⁷ Ivana nam želi reći da mir u duši nećemo postići bijegom od problema i od svoga života, jer ne možemo pobjeći. U skladu s time zaključuje: „Spoznajmo dužnost našu, nađimo naš cilj, odlučimo se jednom za svagda za tu dužnost i za taj cilj, prigrlimo ih i počnimo oko njih raditi. Ne bježimo od teškoća i neugodnosti života, ne uklanjajmo se životu. Ostanimo što više sred života, sred rada, na mjestu, koje smo izabrali, koje nam je određeno. Tu je put do smirenja. A ovome prvom uvjetu pridružimo još jedan, isto tako potreban za mir u našim dušama: naučimo se s jedne strane i blago suditi i lako opraštati.“¹⁸ Sjetimo se Isusovih riječi kada nas upozorava: „*Sudom kojim sudite bit ćete suđeni. I mjerom kojom mjerite mjerit će vam se*“ (Mt 7, 1–2). Ivana Brlić-Mažuranić je vjernica, i to duboke, iskrene vjere.

„Kad... ljubavi ne bih imao – ništa sam!“ (1 Kor 13, 2)

Katekizam Katoličke Crkve nam govori: „Sva bit nauke i poučavanja mora smjerati k ljubavi koja nema kraja. Doista, bilo da se izlaže ono što treba vjerovati, ili nadati se ili činiti, uvijek i u svemu treba isticati ljubav našeg Gospodina, da se shvati kako svi čini savršene kršćanske kreposti mogu izvirati samo iz ljubavi i da im je ljubav konačni cilj.“¹⁹ Ivana je djelovala, stvarala i svojim stvaralaštvom poučavala u duhu ljubavi. Prema tome, nije nimalo strano da je upravo motiv ljubavi jedna od najčešćih tema njenih djela.

U priči *Nova Aquilae* kaže: „Po tebi, djetetu u duši svojoj, zakućat će na zemlji i opet prava spoznaja, kucati će u skladu sa najvećim

17 Stjepan HRANJEC, *nav. dj.*, str. 61.

18 Ivana BRILIĆ-MAŽURANIĆ, *Mir u duši*, u: ISTI, *Izabrana djela*, Matica hrvatska, Zagreb, 1997., str. 290.

19 *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 25.

zakonom svega što je stvoreno, kucat će ko srdašce u čistom zrcu²⁰ sedefa spoznaja pravde i nepravde! Gore, dolje! Gore, dolje!²¹ Kucat će to srce u skladu sa zakonom ljubavi, mudrosti; „njezin početak najjistinskija želja je za poukom, u težnji za poukom ljubav je prema njoj; voljeti je znači držati njene zakone“.²²

„Poetiku srca Ivana Brlić-Mažuranić ustanovljuje u bajci Kako je Potjeh tražio istinu.“²³ Prepoznamo li svi mi u sebi Potjeha? Toliko smo slični njemu! Odlučujemo kojim ćemo putem, a da ne pogledamo u svoje srce. „Kiniš se i mučiš i dozivaš mudrost godinu dana, da doznaš istinu. A da si poslušao svoje srce, kad ti je na pragu kolibe govorilo, da se povратиš i da ne ostavljaš djeda, eto ti, jadan, istine i bez mudrosti.“²⁴ Ljubav je istina i mudrost, sve što je u srcu čistom zapisano, dolazi od dobra i istine.

„Ivana Brlić-Mažuranić ispisuje novo poglavlje o etičkom tumačenju svoga djela i dužnost podređuje ljubavi, čak i najsilnijoj ljubavi: majčinskoj.“²⁵ Jedan od iznimnih primjera majčinske ljubavi nalazi se u priči *Šuma Striborova*, kada se starica pred samim Striborom, koji je u ovoj priči personifikacija Boga, odriče povratka u svoju mladost jer ima sina, govoreći mu: „Ali ja volim ostati u svojoj nesreći, a znati, da imam sina, negoli da mi dadeš sve blago...“²⁶ No i sam kraj govori o veličini te ljubavi kada sin spozna je što je učinio i moli Boga i majku da mu oprost. „Bog mu oprost, a majka mu nije ni zamjerila bila.“²⁷ Ljubav uz sebe nužno vezuje oprost. Iz ljubavi sve proizlazi: istina, pravda, oprost.

Ljubav je ta koja likovima daje zadaće i dužnosti. Ako vole, neće odustati, trpjet će, radovati se i kada za to nema posebnih razloga. „Ne ljubav nego dužnost, kao da nam govori spisateljica u sva tri ova primjera: dužnost je unuka da ostane pored onemoćala djeda, pa ma nikada ne saznao istinu, dužnost je žene da muža traži i da u tom

20 To nas podsjeća na Isusove riječi: „Blago čistima srcem: oni će Boga gledati“ (Mt 5, 8).

21 Ivana BRLIĆ-MAŽURANIĆ, *Knjiga omladini*, Večernji list, Zagreb, 2007., str. 88.

22 Usp. Mudr 6, 17-18.

23 Ana PINTARIĆ, *U svjetlu interpretacije: roman Striborovim stazama*, str. 76.

24 Ivana BRLIĆ-MAŽURANIĆ, *Kako je Potjeh tražio istinu*, u: ISTI, *Izabrana djela*, Matica hrvatska, Zagreb, 1997., str. 56.

25 Duško CAR, *nav. dj.*, str. 53.

26 Ivana BRLIĆ-MAŽURANIĆ, *Šuma Striborova*, u: ISTI, *Izabrana djela*, str. 102.

27 *Isto*, str. 102.

traženju i sreću izgubi ako je potrebno, pa i ponovno pronalaženje izgubljena sina, dužnost je majke, konačno, da za sreću sinovljevu žrtvuje svoju.²⁸ Upravo o toj radosti, i kada za nju nema posebnih razloga, jer je bijeda nastanjena u Katinoj kući, govori nam Ivanina crtica *Badnje večere u sirote Kate*. I u siromaštvu se može stvoriti radostan ugođaj Božića samo ako su srca, posebice dječja, radosna. U zbirci *Škola i praznici* naići ćemo na prekrasnu pjesmu *Dječje srce*, iz koje izdvajamo jednu strofu:

„Stan je Božji srce moje.
Pred njim dva čuvara stoje
I tjeraju ružne zloće, koje u njegov unić hoće.
Vjera i poštenje pravo –
To su moje straže dv'je;
Ti im, Bože, snagu davo
Da me prate žiće sve!“²⁹

U ovoj je strofi sadržan cjelokupan Ivanin pogled na dječja srca koja su čista, neiskvarena, spremna na učenje, žedna ljubavi i iskrenosti, prepuna pouzdanja, stan Božji. Vratimo se još malo na dužnost koja proizlazi iz ljubavi i spomenimo kako u priči *Kako je Potjeh tražio istinu*, nakon što se božić Svarožić ukazao braći i naredio im da ne ostavljaju djeda dok on ne ostavi njih i dok ne vrate ljubav³⁰ djedu, dolazimo do temeljne zapovijedi kršćanstva. Prva i temeljna zapovijed kršćanstva jest ljubav,³¹ oko nje se dalje sve okreće. Ivana je zasigurno tu zapovijed duboko ukorijenila u svome životu i u svojim djelima. Ljubav sva djela čini punijima, smislenijima, svemu daje smisao. I patnja ljubavlju okrunjena ima smisla.

28 D. CAR, *nav. dj.*, str. 53.

29 Ivana BRLIĆ-MAŽURANIĆ, *Srce od licitara. Slike. Valjani i nevaljani*, Večernji list, Zagreb, 2007., str. 86.

30 „Ljubite jedni druge kao što sam ja ljubio vas“ (Mk 12, 28-34).

31 1. Ljubi Gospodina, Boga svoga svim srcem svojim, svom dušom svojom i svim umom svojim. 2. Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe.

**„... život bijaše ljudima svjetlo; i svjetlo u tami svijetli...“
(Iv 1, 5)**

Prema evanđelistu Ivanu, praiskonska svjetlost je Riječ, odnosno sam Bog.³² Motiv svjetlosti, kao i motiv srca, Ivanu je jako važan. Pronalazimo ga u bajci *Kako je Potjeh tražio istinu* u liku Svarožića. U Matejevu evanđelju čitamo: „Nakon šest dana uze Isus sa sobom Petra, Jakova i Ivana, te ih povede u goru visoku, u osamu, i preobrazi se pred njima. I zasja mu lice kao sunce, a haljine mu postadoše bijele kao svjetlost.“³³ Navedeni biblijski citat možemo povezati s trenutkom u priči kada se božić Svarožić ukazao trojici braće kao „svjetlost kakve još nikada ne bijahu vidjeli. Protgnuše braća od čuda, a ona svjetlost iščeznu s brda i stvori se bliže povrh jednog velikog kamena, zatim još bliže povrh stare lipe i napokon zasjaji kao čisto zlato upravo pred njima. I ukaza im se prekrasno momče u blistavu odijelu, a oko njega zlatna kabanica trepti kao zlatan barjak. Ne mogu braća ni da pogledaju u lice³⁴ momčetu, nego pokriše oči rukama od velikoga straha.“³⁵

Prema Stjepanu Hranjecu, priča *Kako je Potjeh tražio istinu* jedna je od „rijetkih u zbirci Ivane Brlić-Mažuranić u kojoj je komponenta slavenske mitologije približena mistici sadašnjeg vremena“.³⁶ Dobro je pobijedilo zlo. Bjesomar i bjesovi su pobijeđeni, a Potjeh i starac Vjest blaženo se uznose u Svarožićeve dvore u kojima se odvija zagrobni život. „Marun i Ljutiša su se oslobodili zlih duhova, spoznali su što su učinili i nastavili su živjeti na djedovom imanju ložeci i dalje 'Sveti oganj' koji je simbol trajanja.“³⁷ „Sveti oganj“ koji su braća palila podsjeća na vječno svjetlo koje u svim crkvama gori pored svetohraništa u znak Kristove trajne prisutnosti u otajstvu euharistije. To svjetlo jest ono koje bi nas trebalo pozivati na trajnu ljubav i uvijek upozoravati da ljubimo i da ćemo biti ljubljeni.

32 Usp. Jean CHEVALIER-Alain GHEERBRANT, *Rječnik simbola – mitovi, sni, običaji, geste, oblici, likovi, boje brojevi*, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1983., str. 653.

33 Mt, 17, 1-2.

34 Usp. Izl 3, 6.

35 Ivana BRILIĆ-MAŽURANIĆ, *Kako je Potjeh tražio istinu*, u: ISTI, *Izabrana djela*, str. 46.

36 Stjepan HRANJEC, *Nav. dj.*, str. 62.

37 Slobodan Ž. MARKOVIĆ, *Realni čovjek je centralni lik u fantastičnom svetu proze za decu Ivane Brlić-Mažuranić*, u: D. JELČIĆ (i drugi; ur.), *nav. dj.*, str. 122.

Braći su oproštene zablude nakon iskrena kajanja, a upravo je iskreno kajanje uvjet oproštenja grijeha i prema Bogu i prema čovjeku. Nadovezat ćemo se ovdje na „sveti oganj“ ukazujući na činjenicu da je vatra jedan od oblika teofanije. U crtici *Nova Aquilae* Ivana na slikovit način priča o unutrašnjim borbama i tami grijeha jednoga mladića koji se u toj svojoj patnji preobražava u dijete i odjednom se nalazi u majčinom *krilu*,³⁸ gdje mu majka govori da ide za anđelom smrti i da se ne boji. Anđeo ima „lice jasno i imađaše raskriljena krila, po kojima trčahu plamećci; a krila se u Azrila³⁹ rasvijetle plamenom i lice njegovo bi ko sunce jasno.“⁴⁰

Izaija nam donosi sljedeći opis anđela: “Svaki je imao po šest krila, dva krila da zakloni lice, dva da zakrije noge, a dvama je krilima letio.“⁴¹ Anđeli igraju ulogu znakova koji najavljuju sveto,⁴² tješe, donose proročanstva i upute za budućnost. U priči dalje stoji da je na anđelov glas doplovio ogroman gorući brod koji je zapravo svijet u plamenu, svijet kojemu je plamen sud. Tri su bila grijeha na njoj. Sva su tri grijeha grijesi protiv čovjeka – oduzimanje umornom odmora, žednome vode, ocu sina. Tu je više nego očita prispodoba o milosrdnom Samarjancu.⁴³

U Svetom pismu zapažamo da se Bog rado očituje osobito pomoću vatre: kako bi uspostavio svoj Savez s Abrahamom,⁴⁴ kako bi ušao u dijalog s Mojsijem,⁴⁵ kako bi vodio narod pustinjom,⁴⁶ kako bi sklopio Savez sa svojim narodom na Sinaju.⁴⁷ I sam Isus uspoređuje svoje poslanje sa slanjem ognja: „Oganj dođoh baciti na zemlju, pa što hoću ako je već planuo.“⁴⁸ Sam početak Crkve nalazi se u slici plamenih jezika koji su znak izlivanja Duha Svetoga.

38 Usp. „Prije nego što te oblikovah u majčinoj utrobi, ja te znadoh; prije nego što iz krila majčina izađe, ja te posvetih“ (Jr 1, 5).

39 U muslimanskim zemljama on je anđeo smrti.

40 Usp. Ivana BRILIĆ-MAŽURANIĆ, *Knjiga omladini*, Večernji list, Zagreb, 2007., str. 83.

41 Iz 6, 2.

42 Usp. Jean CHEVALIER – Alain GHEERBRANT, *nav. dj.*, str. 13.

43 Usp. Lk 10, 29-37.

44 Usp. Post 15, 17.

45 Usp. Izl 3, 2.

46 Usp. Izl 13, 21.

47 Usp. Izl 19, 18; 24, 17.

48 Lk 12, 49.

Borba ovog mladića bila je samo san, progovaranje Boga u njegovu snu, što je, kako je dobro poznato, jedan od oblika objave Boga u Bibliji. Bog u snu progovara Josipu,⁴⁹ Jakov se u snu borio s Bogom.⁵⁰

Svjetlo nam simbolizira dobro koje je dobiveno od Boga, sam Krist je svjetlost,⁵¹ svjetlost je put,⁵² istina i život, ona nas vodi do konačnog sklada, a Ivan za taj sklad kaže da će se on dogoditi kada ljudi postanu svjesni da je Svjetlost/Isus nastanjen u svakom čovjeku. Isus je svjetlost svijeta; „Ja sam svjetlost svijeta; tko ide za mnom, neće hoditi u tami, nego će imati svjetlost života.“⁵³

„On dozove dijete, postavi ga posred njih...“ (Mt 18, 2)

Bog nam je dao slobodnu volju pa sami izabiremo put kojim ćemo krenuti – put istine, dobrote i ljubavi, ili put zla. Bog, kako bi utješio i pružio nadu i spas onim poniženima, šalje svoga Sina, djetešce, da preuzme ogromnu zadaću. Ivana Brlić-Mažuranić takvu tešku zadaću također dodjeljuje djeci: Potjehu, Jagoru, Rutvici, Jaglencu.⁵⁴ Sjetimo se one novozavjetne Isusove poruke: „Zaista, kažem vam, ako se ne obratite i ne postanete kao djeca, nećete ući u kraljevstvo nebesko.“⁵⁵ Prije u tekstu spomenuli smo djecu koja nose Dobro i podnose teret i žrtvu kako bi se ono ostvarilo, spomenuli smo kako je sam Bog poslao nevino djetešce da ponese žrtvu. I Isus je malene pozivao k sebi, opominjao ako ne budemo kao *djeca*.⁵⁶ Djeca su istodobno najslabija i najjača bića jer su sačuvana u jednostavnosti i nevinosti. Na to nas pozivaju Ivanine bajke, na to nas poziva evanđelje. Na jednostavnost. Na dječju nevinost.

Djevojčica i neman pripovijetka je o djevojčici koja poslije smrti ostaje sama na svijetu te se o njoj brinu dvojica kumova. Ja-

49 Usp. Mt 1, 18-25.

50 Usp. Post 32, 23-33.

51 „Ja sam svjetlost svijeta; tko ide za mnom, neće hoditi u tami, nego će imati svjetlost života.“ Iv 8, 12.

52 „Ja sam put, istina i život: nitko ne dolazi Ocu osim po meni.“ Iv 14, 6.

53 Iv 8, 12.

54 Usp. Dubravka ZIMA, *Ivana Brlić-Mažuranić*, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2001., str. 37.

55 Mt 18, 3.

56 „Zaista, kažem vam, tko ne primi kraljevstva Božjega kao dijete, ne, u nj neće ući“ (Lk 18, 17).

sna Ažman kaže da „autorica problematizira ljudsku, moralnu, kršćansku i etičku odgovornost u trenutku kada se ona mora pokazati na djelu, kada kumovi trebaju održati kumovska obećanja, zavjete i obveze preuzete na obredu krštenja svojega kumčeta.“⁵⁷ Uloga je kumova na krštenju njihovo aktivno sudjelovanje u djetetovu duhovnome životu, a ako dođe do smrti roditelja, trebali bi u potpunosti preuzeti brigu o djetetu. Priča opisuje događanja kada je neman zauzela stijenju koja je bila najljepše mjesto uz more koje je djevojčici bilo najdraže. Ona se najprije uzdala u pomoć i zaštitu svojih kumova, no brzo je spoznala njihovu nepouzdanost i kukavičluk. Brzo nakon toga zaključila je da su zapravo njeni kumovi iste vrste kao i neman. Zli, grešni, slabi. S punim pouzdanjem u Boga, sirota se djevojčica odlučila suprotstaviti zvijeri. U pomoć su joj priskočili Kikomiri.⁵⁸ Tada se silna milost Božja slila na djevojčicu, Bog je uslišio njene prošnje i učinio je da brzo odraste, a Kikomiri, koje joj je Bog poslao u pomoć, pomogli su joj sagraditi tvrdi grad. U priči je sasvim jasno suprotstavljeno dobro i zlo i stavljen naglasak da je Bog jači od svega te koliko je jako pouzdanje u njega. „Priča o hrabroj djevojčici ne završava njenim čudnovatim odrastanjem, pobjedom nad nemani i sretnom udajom za kraljevića, već autorica ponovno apostrofira beskarakternost njezinih kumova.“⁵⁹

U crtici *Angelus* pripovijeda nam o bratu i sestri koji su na zvuk crkvenih zvona za večernje pozdravljenje kleknuli i molili. Dok su molili, brat je povlačio sestricu za rukav i time je ometao, ali joj je i ometanjem htio reći da kleči na cvijetu dok moli Boga da *oprosti duge naše*. I cvijet je stvorenje Božje na koje treba paziti. Bog nam je podario svijet i s njime odgovornost za taj svijet. Iz ovog malog čina ometanja tijekom molitve možemo vidjeti i upozorenje da, ako se ne brinemo za bližnje, za prirodu, ako činimo nešto loše, ne možemo istovremeno moliti za oprost, svoje molitve upućivati Bogu.

U *Polju milosrđa* baka pripovijeda djeci o maloj Dragoši koja je na Badnjak izišla na prag svoje kuće i zadnjim kolačem nahranila

57 Jasna AŽMAN, *nav. dj.*, str. 97.

58 Kikomiri su maleni stvorovi koji žive u morskome stijenju. Njihova snaga krije se u njihovoj neprebrojenosti, moć u dobroti, a nepobjedivost u složnosti.

59 Jasna AŽMAN, *nav. dj.*, str. 99.

promrzle ptičice. U tom trenutku pred njom se stvorio mali Božić i obilato je darovao. I u ovoj je priči Ivana koristila karakterističan biblijski opis za Boga: „Dok je ona čekala pobožno sklopivši ruke na toplom srdašcu, začuje laku zvonjavu praporaca, tihi topot mekanih nožica i tamo iz daleke magle pojave se zlačane saonice, a pred njima upregnuta dva velika bijela zečića. U zlačanim saonicama vozio se mali Božić u modroj odorici, okružen zlatnim sjajem, kakav je na oltaru seoske crkve.“⁶⁰ Sjajna svjetlost, zlatna boja simboli su koji se koriste za opise i prikazivanje Isusa Krista, Kralja koji kraljuje u kraljevstvu nebeskom. Sjaj i sjajnu svjetlost već smo susreli u priči *Kako je Potjeh tražio istinu*. Od tog trenutka to je *polje milosrđa*, a baka na pitanja djece je li istinita priča koju im je ispričala, odgovara: „Ne znam je li ta priča istinita, ali istina je da je svaka zemlja blagoslovljena koju dobar čovjek gazi.“⁶¹ Autorica ponovno naglašava važnost dobrote i dobra srca. Dobrota proizlazi iz ljubavi.

U *Palici svetog Nikole* dijete uz pomoć svetog Nikole spašava roditelje od bijede. Iz hagiografije o svetome Nikoli doznajemo da je on pomagao siromašnim djevojkama čiji roditelji nisu bili dovoljno imućni da se one udaju, odnosno poklanja im potreban novac za miraz. *Kako je guščarica Janica dospjela u školu* pripovijeda nam o dvoje staraca koji stanuju sami i djed se brine što će biti s onim koji ostane nakon smrti jednoga od njih dvoje. „Kad jedno od nas dvoje umre, što će drugo samo na svijetu? Neće imati ni kućeta ni mačeta, a kamoli krštenog čeljadeta uza se! Starica mu odgovara: – Ne boj se, djede, priskrbit će se Bog i za to.“⁶² Nedugo zatim pred njihovu kuću se dogegala guska, a za njom je došla guščarica Janica. Djevojčica je nakon niza događaja sa svojim gospodarom ipak ostala kod dvoje staraca. Starica na sve to kaže: „Vidiš, djede, da se Bog pobrinuo za nas!“⁶³ Dvoje staraca u navedenoj su Ivaninoj priči vjernici, stalo im je do sakramenata, uzdaju se u Boga, svake nedjelje odlaze na svetu misu. Život je tih starčića slika koja je prenesena iz stvarnoga života,

60 Ivana BRILIĆ-MAŽURANIĆ, *Škola i praznici*, Večernji list, Zagreb, 2007., str. 20.

61 *Isto*, str. 20.

62 *Isto*, str. 9.

63 *Isto*, str. 10.

u njemu su naglašene vrijednosti do kojih su ljudi u nekom prošlom vremenu mnogo više držali nego što je to danas.

I u priči *Regoč* djeca igraju važnu ulogu, s Kosjenkom i Regočem spašavaju dvoje staraca od potopa vode Zlovode koja je pokrenuta mržnjom između dvaju sela. Stanovnici tih sela očito nisu imali na pameti Isusovu zapovijed: „Ljubite neprijatelje, molite za one koji vas progone,“⁶⁴ a djeca su, da se takvo zlo više ne ponovi, odlučila sagraditi *samo jedno selo, jednu crkvu i jedno groblje*. Dječja nevina srca izgradila su nov život bez zavisti i mržnje.

Majka u priči *Bratac Jaglenac i sestrice Rutvica* djeci na samrti ostavlja zadaću čuvanja kneginjina pojasa i križića; opraštajući se od njih, kaže im da će ostati sami na svijetu, a ona ih nije naučila velikim mudrolijama. „Al dat će Bog, bit će za vas nejake upravo dosta ono, čemu vas naučih. Ne ostavljajte jedno drugoga i čuvajte kao sveto, što vam je majka predala na čuvanje, pak ću ja ostati uvijek među vama.“⁶⁵ Ako djeca ostanu zajedno i čuvaju ono što je sveto, i majka će ostati uvijek među njima. Taj tekst podsjeća na Isusove riječi koje upućuje učenicima: „Gdje su *dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima*.“⁶⁶

Naveli smo niz primjera u kojima su djeca stavljena u opasne situacije kojima se naizgled ne vidi rješenje, već im život visi o niti. Kako je u tim primjerima vidljivo, uvijek se nadnaravno stavilo u zaštitu malenih. Ivana posebno ističe nevinu vjeru djece u Boga, naglašava veličinu njihova pouzdanja u njega. U njihovim, dječjim, srcima pouzdanje je u Božju providnost toliko veliko da hrabro ulaze i u smrtne situacije.

Ivana nam želi poručiti da budemo kao djeca, čista srca, pravedni s neizmjernim pouzdanjem u Boga; samo to je recept za život ispunjen mirom i radošću. I kako je rekla u priči *Nova Aquilae*: „Potražit će svijet tebe, Lukre, koji likuješ nad vječnom pravdom i nad ljepotom vječnom, tebe koji se kuniš rad nepravde i boli, tebe, koji si spasao srce svoje, pobjegavši s njim u tanašno i čisto tkivo

64 Mt 5, 44.

65 Ivana BRLIĆ-MAŽURANIĆ, *Priče iz davnine*, Novo pokoljenje, Zagreb, 1950., str. 81.

66 Mt 18, 20.

djetinjstva“⁶⁷ tako će nam biti. Bit ćemo spašeni ako svoje srce preobrazimo u srce djeteta.

„Za tobom ću kamo god ti pošao“ (Lk 9, 57)

„Svojom otvorenošću prema istini u ljepoti, svojim smislom za moralno dobro, svojom slobodom i glasom svoje savjesti, svojom čežnjom za beskonačnim i za srećom“⁶⁸ čovjek se upućuje na *put* traženja, propitivanja, iskupljenja, obraćenja. Abraham je na putovanju cijeloga svoga života, Mojsije također. Isus je uvijek na putu. Put često rabimo kao metaforu za ljudski život. Mnogi su putovi kojima čovjek može krenuti, no dva su najkarakterističnija – put dobra i put zla. Ivana u svojim pričama ocrtava oba puta, no njeni likovi nisu statični već imaju prostora za pokajanje i promjenu; time njihov put postaje putom obraćenja.

U bajci *Kako je Potjeh tražio istinu* Vjestovi unuci Marun i Ljutiša bijahu izgubljeni i nađoše se, bijahu slijepi i progledaše. I oni privole više bogatstvu nego djedu pa Ivana Brlić-Mažuranić kaže da oni „lutaju“. ⁶⁹ No kada se Potjeh utopio, bjesovi su otišli od njih, „a braći se u isti mah učinilo, kao da su godinu dana slijepi svijetom hodali i kao da su ovog časa na zaravanku opet progledali“.⁷⁰ „*Slijep sam bio, a sada vidim*“, kaže slijepac iz evanđelja kojega je Isus izliječio.⁷¹ Sljepoća je stanje grijeha. To nije tjelesna sljepoća već duhovna, prema Isusovoj: „Tko ima uši, neka čuje!“⁷² Spoznali su grijeh, kaju se i pokušavaju spasiti djeda. Tu je jasno aludiranje na prisposobu o izgubljenom sinu, o zaludenosti nekim drugim bogatstvom, spoznanjem grijeha i traženjem pravde i oprosta. Opisana je promjena koja se dogodila u njihovim srcima i spoznaja zla koje su načinili te nakon toga njihova odluka da dalje čine dobro.

Potjeh također kreće na put, no njegov je put drugačiji od puta njegove braće. Nakon što se Potjeh nije mogao sjetiti što mu je rekao

67 Ivana BRLIĆ-MAŽURANIĆ, *Knjiga omladini*, Večernji list, Zagreb, 2007., str. 88.

68 *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 33

69 Usp. Ana PINTARIĆ, *U svjetlu interpretacije: roman Striborovim stazama*, str. 73.

70 Ivana BRLIĆ-MAŽURANIĆ, *Priče iz davnine*, str. 49.

71 Iv 9, 25.

72 Mt 13, 9.

Svarožić, krenuo je u brda da tamo provede vrijeme sve dok se ne sjeti. Potjeh je krenuo na put, u samoću. Put uvijek označava neko kretanje, kretanje u duhu, propitivanje sebe, put do obraćenja. Kod Mateja pronalazimo zapis o Isusovoj kušnji: „Đavao ga onda povede na goru vrlo visoku i pokaza mu sva kraljevstva svijeta...”⁷³ koji možemo povezati s bjesovim iskušavanjem Potjeha: „bijes, sjede upravo pred Potjeha pod grm i stade praviti svoje blezgarije i dosađivati mu. Pušta bijes Potjehu guštere pod noge, baca mu čičke na košulju i nagoni mu skakavce na rukav.”⁷⁴ Put koji je Potjeh prošao put je kušnje, ni u jednom trenutku nije imao mira jer ga je bijes konstantno htio omesti u tome da se dosjeti istine. No ovdje je posebno zanimljivo što je bijes, koji je tolikom ustrajnošću kušao Potjeha, promijenio svoj odnos prema njemu. Zavolio ga je i u trenutku kada se Potjeh dosjetio istine, a to je bio i trenutak njegove smrti, prikazana je bjesova tuga i bol. Ljubav prema Potjehu donijela je „obraćenje“ u njemu.

Svojevrsan motiv puta možemo pronaći i u priči *Bratac Jaglenac i sestrice Rutvica*. Kneginja bježi kako bi spasila svoj život i u toj brzini bijega sa sobom uzima dva predmeta – svoj pojas i križić. Križić je Jaglenca sačuvao od zlih sila Kitež-planine, nisu mu se usudili prići. Rutvici je majka na samrti ostavila kneginjin pojas da ju čuva i on je taj koji ju je spasio iz kandža orla. „A kad ona vidi crkvicu, sjeti se majke svoje, a kad se sjeti majke svoje, uhvati se za srdašce, a kad se uhvati za srdašce, raskopča se majčin darak, zlatni pojas... ispadne Rutvica orlu iz panča ravno u jezerce.”⁷⁵ Izišla je iz jezera i sjela pred crkvicu, a orao je pobjegao jer ne smije na sveto jezero. Rutvica je bila spašena jer se nalazila na svetom jezeru do kojega zlo ne može doći. Ivana ponovno naglašava kolika je snaga u Bogu i koliko je vjera njenih likova jaka.

Svi su Ivanini likovi u kretanju, na putu. Majka u *Šumi Striborovoj* i po najgorim vremenskim uvjetima ispunjava snahine zle želje, iako zna da joj prijeti smrt, ne moli se, iako je to naumila, nego

73 Mt 4, 8.

74 Ivana BRLIĆ-MAŽURANIĆ, *Priče iz davnine*, str. 21.

75 *Isto*, str. 82.

govori: „opazio bi Bog da mi sin ne valja“.⁷⁶ Bog sve vidi i sve zna i sretno ju je s tog zlog nauma njene snahe doveo kući. U posljednjim dvama primjerima koje smo naveli vidljiva je vjera i pouzdanje u Boga koju Ivana pripisuje svojim likovima, koji su na *putu*. U njenim je djelima taj put uvijek bijeg od opasnosti, od zla, no put prema dobru, boljem i sretnijem životu. Njeni likovi stoički podnose zlo, vjeruju, nadaju se, opraštaju. Simbolika puta vrlo je raširena, poznaju je sve religije i svima je zajedničko da simboliziraju put prema promjeni ili, barem, želju prema promjeni. U *Rječniku simbola* pronalazimo da se „osobito bogat simbolizam putovanja može ukratko sažeti u potragu za istinom, mirom, besmrtnošću, u potragu i otkriće duhovnog središta“.⁷⁷ Ivanin je put kršćanski put.

“Podnosite jedni druge praštajući” (Kol 3, 13)

Do sada smo već vidjeli da se Ivanina životna i stvaralačka inspiracija i filozofija hrani na kršćanskim izvorima pa prema tome nije nimalo neočekivano da su njeni glavni likovi skloni *pravednosti*,⁷⁸ *istini*⁷⁹ i *praštanju*.⁸⁰ U svim njenim djelima pronalazimo barem jedan iznimno pravedan lik, kao npr. u *Čudnovatim zgoda-ma šegrta Hlapića* sam „Hlapić je simbol poštenog i dobroćudnog dječaćića koji je vedri glasnik pravednosti i ispravnoga shvaćanja života“.⁸¹ U Starom zavjetu pronalazimo sljedeće: *tko teži za pravdom i dobrohotnošću, nalazi život i čast*.⁸² Unatoč teškom putu na kojem je ustrajao, svim nedaćama na koje je naišao, ipak je na kraju Hlapić pronašao i život i čast. Vratio je izgublenu Gitu roditeljima, razgazio čizmice, što mu je i bila zadaća, upoznao vedra i nasmijana majstora Mrkonju koji je do tada bio mrzovoljan.

76 *Isto*, str. 65.

77 Jean CHEVALIER – Alain GHEERBRANT, *nav. dj.*, str. 599.

78 „Blago gladnima i žednima pravednosti: oni će se nasititi!“ (Mt 5, 6).

79 „...kao što je istina u Isusu“ (Ef 4, 21).

80 „Gospodine, koliko puta da oprostim bratu svome ako se ogriješi o mene? Do sedam puta? Kaže mu Isus: 'Ne kažem ti do sedam puta, nego do sedamdeset puta sedam'“ (Mt 18, 21-22).

81 Miroslav VAUPOTIĆ, *Parabole o životu pune značenja i ljepote*, u: D. JELČIĆ (i drugi; ur.), str. 71.

82 Usp. Izr 21, 21.

Nije lako govoriti o istini, pravdi i milosrđu, posebice u vremenu kada su te vrijednosti nisko na ljestvici ljudskih vrlina. One izgledaju naivno, baš kao i beskompromisna ljubav, čak i neizvedivo, neisplativo. Zaboravili smo na *mjeru kojom dajemo i kojom sudimo*;⁸³ plaća ljubavi, milosrđa, istine nije na ovoj zemlji. Ivana je toga bila svjesna, što nam postaje jasno iz stalnog naglašavanja plemenitosti nekog lika, pravednosti, istine za kojom traga. Čovjek ne može hodati stazom pravde, milosrđa i istine ako ništa od moralnih načela u njemu nije ukorijenjeno, ako svim srcem ne žudi biti moralan.

Osjećaj za moral kod Ivane je bio iznimno istančan. Tako u basni *Derviš, ptičica i soko dobrotvor* izravno „upozorava svećeništvo na njihovu glavnu misiju i poslanje – dobrotvorstvo i milosrđe“.⁸⁴ Posebno je zanimljiva ova basna jer pokazuje koliki je bio opseg njenih misli, kao da ni jedno područje iz „stvarnoga“ života nije htjela ostaviti po strani. O svemu je htjela progovoriti, prvenstveno svojoj djeci, zatim ostatku svijeta, na sve ih pripremiti. Osjetila se pozvanom podsjetiti na svećenički poziv, dozvati im u sjećanje obećanja koja su dali.

U priči *Što je dobro djelo* nailazimo na djevojčicu Anicu koja se nakon vjeroučiteljeva sata o prvoj pričesti i dobrim djelima pitala što može učiniti: „'Koje li ću dobro djelo učiniti, Bože moj?' pitala se u teškoj brizi. 'Siromaha neću ovdje sastati da mu dadem svoj filir, a šumske ptičice ne trebaju ni filira, ni krune!'“⁸⁵

Priča *Kako je Potjeh tražio istinu* poprište je izričite borbe dobra i zla. Svarožić je ponudio braći ljubav, odanost djedu iz dužnosti ljubavi, dok im bjesovi umjesto ljubavi nude ovozemaljsko bogatstvo. Dvojica braće su pokleknula na tu ponudu, a Potjeh kreće u potragu za istinom jer on bijaše pravedan i blagoslovljen. Djed Vjest je u duhu kršćanstva oprostio svojim unucima, a u priči još možemo pronaći da onaj tko je grešan, koji krivicu kakvu na duši nosi, ne može ući u Svarožićeve dvore. Zanimljiv je opis Svarožićevih dvora, oni se nalaze na bijelom oblaku, „a po njemu rumen oblačak. Na

83 Usp. Mt 7, 1-2.

84 Jasna AŽMAN, *nav. dj.*, str. 99.

85 Ivana BRLIĆ-MAŽURANIĆ, *Škola i praznici*, Večernji list, Zagreb, 2007., str. 60.

rumenom oblačku stakleno brdo, na staklenom brdu zlatan dvor...⁸⁶ Zlatna je boja boja Isusa Krista „zbog izjednačavanja sa sunčevom svjetlošću.“⁸⁷ Zlato je dar koji se poklanja kraljevima, u starozavjetnom vremenu kraljevi su bili predstavnici Boga na zemlji. Isus je pravi Bog i, prema tome, Kralj nad kraljevima.

„Idite vi, djeco, vratite se na krčevinu, pa kad vam je oprosteno, vi živite u pravednosti ono, što vam je suđeno.“⁸⁸ Traženje i davanje oprosta ono je na što nas Isus poziva: oprost svome bratu, svome neprijatelju. Oprost i pravedan život su povezani; ako ne opraštamo, ne možemo živjeti u pravednosti koja u sebi nosi ljubav i istinu. Motiv oprosta posebice je naglašen u priči *Šuma Striborova*, gdje nam je vidljivo koliko je žrtve i ljubavi potrebno da bi se došlo do procesa traženja i davanja oprosta.

Na kraju, vratimo se na Ivanine dnevničke zapise, gdje je zapisala: „Moj ideal ženske je moja majka; ta dobrota, ta požrtvornost! Bog ju dugo, dugo poživio! Dulje no mene. Neka ju poživi onaj Bog, veliki svemožni, u kojega cijeli sviet vjeruje, komu se sve klanja. Jer i onaj koji kaže da ne vjeruje u Boga ipak mu se klanja, jer se klanja, a to znam da svaki čini, naravi, a narav je Bog. Bog je sve, to je najbolje rečeno. Bog je Bog, narav. Bog je sve što se na svijetu sbija, jer je svuda ruka njegova, Bog sve ravna, drži kako kaže sveto pismo, Bogu se svi klanjaju i ljube ga, a on ljubi sve.“⁸⁹

Bog je za Ivanu narav, ideal, i to ideal koji je ugradila u svoja djela gdje kao središnju temu možemo odrediti borbu između dobra i zla. No iza svega toga Bog je za nju osoba prema kojoj uređujemo svoj život, kako to pokazuju njeni likovi. Miroslav Brandt kaže da je „ona neosporivo do kraja ocijenila vrijednost savjesnog opredjeljenja u temeljnoj dilemi: kojim putem treba ići kroz život, kakav valja biti, kakav treba ostati.“⁹⁰

86 Ivana BRLIĆ-MAŽURANIĆ, *Kako je Potjeh tražio istinu*, u: ISTI, *Izabrana djela*, str. 59.

87 Jean CHEVALIER – Alain GHEERBRANT, *nav. dj.*, str. 793.

88 Ivana BRLIĆ-MAŽURANIĆ, *Kako je Potjeh tražio istinu*, u: ISTI, *Izabrana djela*, str. 60.

89 Ivana BRLIĆ- MAŽURANIĆ, *Dobro jutro, svijete! Dnevnički zapisi 1888.-1891.*, Mala zvona, Zagreb, 2010., str. 6.

90 Miroslav BRANDT, *Prilog diskusiji o književnici Ivani Brlić-Mažuranić*, u: D. JELČIĆ (ur.), *nav. dj.*, str. 201.

Zaključak

Svijet bajki za većinu će odraslih ljudi ostati samo naivno, izmišljeno pričanje za djecu, nešto u što samo djeca mogu vjerovati. Time će zatvoriti vrata jednom zapravo realnom svijetu. Bajke su realne jer nisu očuvane od nasilja i krvi, od zla, neiskrenosti i mržnje. Naivne su jer progovaraju o etičkim, moralnim, vjerskim načelima koje je današnji čovjek zaboravio i podvrgnuo ruglu i ismijavanju. Možda se „odrasli“ boje realnosti bajki jer bi, da otvore vrata svoga srca, morali pogledati u sebe i spoznati koliko su daleko od onoga kakvi bi trebali biti, koliko su mrzili, a koliko voljeli. Pero u rukama Ivane Brlić-Mažuranić zapisalo je, na jedan autentičan način, svojstva ljudi u njihovim krajnostima – od zla do dobra, od mržnje do ljubavi, od siromaštva do bogatstva. Pričom se bori da se ta izgubljena ljudska bića izvuku na pravi put i spoznaju jedinu konstantu, jedinu istinu – vjeru u svome životu. Za vjeru i za Boga Ivana se čvrsto držala. U njenim djelima, prvenstveno u njenim bajkama, legenda, bajka i mit na izniman su način sljubljeni s kršćanstvom. Vjera Katoličke Crkve u njenim je djelima toliko očita da se možemo pitati koji su bili razlozi izbjegavanja pričanja o njenim djelima kao kršćanskima, o njoj kao kršćanki? Je li toliko utjecaj imao razvoj društva koje je koračalo prema ateizmu i koje je Boga pod svaku cijenu htjelo izbaciti i iz književnosti, pa i iz one koja o njemu jasno govori? Koji se god razlozi i odgovori krili iza ovih pitanja, sa sigurnošću možemo reći da jedna toliko velika kršćanska autorica – hrvatski Andersen - zaslužuje svu moguću pozornost.

Svojim bajkama i ostalim djelima Ivana je donijela, na jedan drugačiji način, ispričanu poruku evanđelja. Ukomponirala ju je u ono što je voljela, u narodnu predaju i mitologiju svoga naroda prekrasnim, istančanim rječnikom, ritmom priče koja nosi sve to da *na-stani Krista u vašim srcima, putem vjere; ukorijenjene i utemeljene u ljubavi* (Ef 3, 17).

Sretan ili pozitivan završetak, ishod koji imaju njene priče nije posljedica žanra nego onoga što bajka i priča sa sobom nose – posebno u vremenu u kojemu je Ivana živjela – redovito pozitivnu poruku, optimizam. Život ima smisla!

Šteta što nije posegnula za životom i porukom svojih glavnih likova onda kada je to njoj osobno bilo najpotrebnije – da u njenoj mucij njoj netko od njenih likova prišapne kako život ima smisla.

CHRISTIANITY IN THE WORKS OF IVANA BRLIĆ MAŽURANIĆ

Summary

Ivana Brlić Mažuranić wrote in an authentic way about people in extreme situations, from evil to good, from hate to love, from poverty to richness. Through the stories she writes, she strives that these lost human creatures find their right way and learn the only truth – regarding the faith in their lives. Ivana held on strongly to faith and to God. In her works, primarily through her fairytales and legends, the motives are in an extraordinary way related to Christianity. The faith of the Catholic Church in her writings is so obvious, that it is legitimate to inquire why this issue was avoided in the presentation of her works, or in the presentation of her as a Christian faithful.

Perhaps the reason lies in society's turn towards the atheism, willing to expel God from literature, even from the one that speaks overtly about God? Certainly, such a great Christian author, the Croatian Andersen, deserves all the possible attention. With her fairytales and other works, Ivana proclaimed the message of the Gospel in a particular way. She incorporated it into her beloved popular traditions and mythology of Croatian people, through the beautiful and subtle vocabulary, through the rhythm of the story, in order that "Christ may dwell in your hearts by faith, being rooted and grounded in love" (Ephesians 3,17). The happy or positive outcome of her stories is not the consequence of the genre, but of the positive and optimistic message, which accompanies this type of literature especially in her times.

Key words: Ivana Brlić-Mažuranić, Slavic mythology, Tales from the past, Christianity, Christian spirituality, Sacred Scriptures.